

เมื่อชนชั้นนำสยามจับกาแฟ: การเมืองของความเป็นศิวิไลซ์ในยุคอาณานิคม

กาแฟ เป็นเครื่องดื่มรสขมที่ได้รับความนิยมในหลายสังคม กลิ่นไอของกาแฟ ทำให้มนุษย์รู้สึกผ่อนคลาย ขณะที่ความขมและสารคาเฟอีนในกาแฟ ทำให้ผู้ลิ้มลองเกิดความกระปรี้กระเปร่าพร้อมสำหรับการทำงานต่อไป ด้วยเหตุนี้ กาแฟจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถดื่มกาแฟได้ เพราะบางคนอาจไม่นิยมกับเครื่องดื่มที่มีความขม รวมถึงกลิ่นของมัน หรือบางคนอาจรู้สึกเวียนศีรษะจากการดื่ม (ดังเช่นผู้เขียนบทความ) ก็เป็นไปได้

เมื่อก้าวมาถึงตรงนี้ ขอให้เราลองนึกถึงสังคมไทยในยุคที่กาแฟเพิ่งจะเดินทางเข้ามาจากดินแดนภายนอกเพื่อให้ผู้คนได้ทำความรู้จัก ทั้งกลิ่นและรสขมของกาแฟ คงเป็นสิ่งที่คนไทยแต่เดิมแทบไม่คุ้นชิน และมีโอกาสที่จะได้รับการปฏิเสธตั้งแต่ต้น แต่เพราะเหตุใด กาแฟจึงกลายเป็นเครื่องดื่มที่สังคมไทยรับเข้ามาได้ในที่สุด ? คำตอบต่อคำถามนี้ คงมีอยู่หลากหลายปัจจัย สำหรับบทความชิ้นนี้ จะขอก้าวเฉพาะการรับวัฒนธรรมการดื่มกาแฟของสังคมสยามในช่วงแรก ๆ ซึ่งยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำ เพื่อชี้ชวนให้ตั้งข้อสังเกตว่าการรับวัฒนธรรมดังกล่าวเข้ามานั้น ไม่ได้เริ่มต้นมาจากความนิยมในกลิ่นและรสชาติของเครื่องดื่มต่างถิ่นที่มีชื่อว่ากาแฟ แต่เพราะมันเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของชนชั้น ซึ่งพยายามผูกขาดความเป็นศิวิไลซ์ในบริบทยุคอาณานิคมนั่นเอง

ชนชั้นนำสยามผู้แสวงหาความเป็นศิวิไลซ์แบบยุโรป

การมาถึงและครอบงำภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ของประเทศแถบตะวันตกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือการเปลี่ยนดินแดนในภูมิภาคดังกล่าว ให้อยู่ภายใต้ระเบียบอาณานิคมในทุกมิติ กระบวนการทำให้เกิดความเป็นสมัยใหม่ตามแบบยุโรป มีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้ปกครองอาณานิคมใช้เป็นเครื่องมือในการรวมศูนย์อำนาจและควบคุมผลประโยชน์ในทรัพยากรของดินแดน เช่นเดียวกับดินแดนที่มีชื่อว่าสยาม ก็หนีไม่พ้นที่จะต้องตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวนี้ แม้จะมีการกล่าวถึงโดยตลอดว่าสยามหรือไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมใครก็ตาม เพราะผู้นำพาสยามไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นศิวิไลซ์ตามแบบยุโรปในครั้งนี้คือชนชั้นนำสยาม ซึ่งนำแนวทางการปกครอง ตลอดจนวัฒนธรรมวิถีชีวิตต่าง ๆ จากผู้ปกครองอาณานิคมเข้ามาปรับใช้ เพื่อขยายและรักษาอำนาจของตนเอง (ดูการวิพากษ์ประเด็นนี้ โดยเฉพาะกรณีนโยบายการปกครองใน Anderson, 1978, pp.198-215)

กล่าวเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมวิถีชีวิต Maurizio Peleggi (2002) ได้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมองในอีกมุมหนึ่งแล้ว การแสวงหาความเป็นศิวิไลซ์ตามแบบยุโรปโดยชนชั้นนำสยาม จึงไม่ใช่ การหาหนทางให้บ้านเมืองมีความเป็นอารยะไปเสียทั้งหมด อย่างน้อยการสนับสนุนสังคมแบบเสรี นิยมก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนักในสมัยนี้ หากแต่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทุนทางสัญลักษณ์ และทุนทางวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การรักษาความมั่นคงของสถานะทางชนชั้นด้วย บันทึกของชาว ยุโรปที่มีต่อการประดับประดาข้าวของเครื่องใช้และรสนิยมในการบริโภคสินค้าต่างประเทศของชน ชั้นนำสยาม สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกขบขันในความหรูหราบนความฟุ่มเฟือยและไม่เข้าใจการใช้ งานมัน แต่ความขบขันนี้ก็แสดงให้เห็นถึงความคิดของชนชั้นนำสยามซึ่งมองเรื่องของการบริโภค ความเป็นศิวิไลซ์เป็นเครื่องแสดงสถานะและอำนาจ ขอให้เป็นสิ่งที่มีราคา คนทั่วไปเข้าถึงไม่ได้ ก็เป็น อันใช้ได้แล้ว (ดู Peleggi, 2002, pp.19-43) หรือเช่นเดียวกับกรณีวัฒนธรรมการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจในต่างจังหวัด กลับบ่งชี้ว่าชนชั้นนำสยามต้องการแสดงตนให้ได้เห็นถึงความ แตกต่างระหว่างกลุ่มคนที่มีอารยะจากศูนย์กลางของเมืองกับกลุ่มคนที่ไร้อารยะตามเขตป่าเขา (Thongchai, 2000)

ดังนั้นแล้ว กาแฟคืออีกสิ่งหนึ่งที่ชนชั้นนำสยามรับเข้ามาในฐานะเครื่องดื่มที่ชาวสยามทั่วไป แทบไม่คุ้นเคย เพื่อชี้ให้เห็นถึงความมีอารยะที่แตกต่างกันระหว่างชนชั้น ในความเป็นจริง ดู เหมือนว่าชนชั้นนำสยามไม่ได้นิยมบริโภคกาแฟกันอย่างจริงจังจึงเสียชีวิตด้วยซ้ำ บทความออนไลน์ของ เสมียนอารีย์ (2568) เรื่อง *“คนไทยดื่มกาแฟตั้งแต่เมื่อใด?”* ซึ่งเผยแพร่ในเว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรม นั้น กล่าวว่ากาแฟเข้าสู่สยามมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์แล้วเป็น อย่างน้อย แต่การดื่มกาแฟยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มชาวเปอร์เซีย จนกระทั่งยุครัตนโกสินทร์ในรัชสมัย ของสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ (รัชกาลที่ 3) จึงมีบันทึกของหมอบรัดเลย์ มิชชันนารีชาวอเมริกัน ซึ่ง ชี้ให้เห็นว่ากาแฟเป็นเครื่องดื่มหายากในสยาม แต่ *“พวกผู้ดีและเจ้าขุนมูลนายบางคนกำลังเริ่มกิน กาแฟเลียนแบบชาวต่างชาติ”* อย่างไรก็ตาม บันทึกนี้ไม่ได้ให้รายละเอียดว่าพวกผู้ดีและเจ้าขุนมูล นายเหล่านั้นนิยมดื่มกาแฟหรือไม่ หรือเป็นได้เพียงการเลียนแบบ ควรกล่าวด้วยว่า หมอบรัดเลย์ บันทึกเรื่องนี้เพราะได้รับพระราชานุญาตให้ไปเยือนบ้านสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) และได้รับกาแฟที่มีติดไว้ในบ้านของพระองค์เป็นเครื่องดื่ม อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวถึง ข้อเสนอทางวิชาการของ Peleggi การนำสินค้านานาชนิดมาไว้ในบ้านของชนชั้นนำเหล่านี้ แม้จะดู ไม่มีระบบระเบียบ แต่ส่วนหนึ่งก็เป็นไปเพื่อแสดงให้ชาวตะวันตกได้เห็นถึงความทันสมัยของพวกเขา ซึ่งคนทั่วไปไม่อาจทัดเทียม กาแฟที่หมอบรัดเลย์เห็นจึงอาจมองในอีกมุมหนึ่งว่าเป็นของที่มีไว้ สำหรับเลี้ยงบรรดาแขกหรือชาวตะวันตกก็ได้ นอกจากนี้ เราอาจคิดถึงกรณีวิถีการบริโภคของ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ 5) ซึ่งมักทรงแสดง ให้ชาวตะวันตกได้มองเห็นพระองค์ในฐานะสตรีสูงศักดิ์ผู้เปิดรับความทันสมัย มีข้าวของเครื่องใช้หา

ยากจากต่างประเทศหลายชิ้นอยู่ภายในบ้านนั้น สิ่งที่น่าสังเกตคือ แม้จะทราบกันอยู่แล้วว่าพระองค์ทรงนิยมใช้ชีวิตประจำวันตอนกลางคืน แต่มีเครื่องตีมชนิดเดียวที่พระองค์จะทรงตีมคือชาจีนไม่ใส่น้ำตาล หาใช้กาแฟซึ่งคนสมัยหลังใช้เป็นเครื่องตีมแก้ง่วงเมื่อเวลาทำงานยามดึกไม่ ยิ่งเป็นกาแฟใส่นมเพิ่มความหวานมัน ยิ่งไม่ต้องพูดถึง ดังที่ มัลคอล์ม สมิธ นายแพทย์ประจำตัวของสมเด็จพระศรีพัชรินฯ ได้บันทึกว่านมวัวไม่ใช่ของที่ชาวสยามตีมกันอยู่แล้ว และเอาเข้าจริง ประเทศเพื่อนบ้านของสยามก็ไม่ตีมกันเสียด้วยซ้ำ กระทั่งการทำปศุสัตว์ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักเช่นกัน (มัลคอล์ม, 2542, น.196)

กาแฟ คาเฟ่ และนรสิงห์

จนกระทั่งรัชสมัยของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ (รัชกาลที่ 6) สยามก็มีร้านกาแฟคาเฟ่ “นรสิงห์” ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสนามเสือป่า ลานพระบรมรูปทรงม้า และเพราะคาเฟ่นรสิงห์ เป็นร้านของกรมมหาดเล็ก อันเป็นกรมซึ่งรัชกาลที่ 6 ให้ความสำคัญและสนับสนุนเป็นอย่างมาก คาเฟ่นรสิงห์จึงถูกออกแบบให้เป็นร้านที่ตอบสนองต่อรสนิยมการบริโภคความทันสมัยแบบยุโรปของชนชั้นนำสยามเองด้วย จากบันทึกของมหาดเล็กซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นผู้จัดการคาเฟ่นรสิงห์ สะท้อนให้เห็นว่ารสกาแฟไม่สำคัญเท่าการทำให้บรรยากาศของร้านมีความเป็นสมัยใหม่ที่ทัดเทียมกับยุโรป ดังข้อความที่ว่า คาเฟ่นรสิงห์นั้น

“อาคารปลูกสร้างงดงามมาก สถานที่สะอาดโอโถง มีสนามหญ้าตั้งโต๊ะเก้าอี้เต็มไปหมด เครื่องใช้สวยต่าง ๆ เช่น จาน ชาม ช้อนส้อม แก้วน้ำ ถ้วยชา ผ้าปูโต๊ะ มีตราชานรสิงห์สีเขียวประทับอยู่ทุกชิ้น ล้วนสั่งมาแต่ต่างประเทศทั้งสิ้น โดยมากฝรั่งนิยมชมชอบไปพักผ่อนกันมาก จัดดนตรีทุกเสาร์-อาทิตย์ 17.00 น. ถึง 19.00 น. โดยคุณพระเจนฯ อำนวยการเพลงด้วยตนเอง บางวันมีเต้นรำระหว่างน้ำชา เบียร์สดสั่งจากเยอรมันมาจำหน่าย เป็นสถานเต้นรำมีเบียร์สดจำหน่ายแห่งแรก อาหารเป็นอาหารฝรั่ง ขนมหักทำส่งจากวังเจ้านายชั้นละ 15 สตางค์ ไอศกรีมใช้น้ำกลั่นจากต่างประเทศมาผสม ฝรั่งเขียนในสมุดดิชมว่าถ้าผู้ใดไม่เคยไปต่างประเทศ ถ้าได้ไปที่กาเฟ่นรสิงห์แล้ว เหมือนได้ไปต่างประเทศ”

(อ้างจาก กรรณิการ์, 2553, น.214)

จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นถึงความทรงจำของผู้บันทึกว่า คาเฟ่นรสิงห์ถูกออกแบบมาเพื่ออวดโฉมความศิวิไลซ์ให้แก่ชาวตะวันตก คาเฟ่นรสิงห์ไม่ใช่คาเฟ่กาแฟทั่วไปที่เน้นบรรยากาศสงบและผ่อนคลาย หากแต่เป็นคาเฟ่ที่มีการออกแบบของค์ประกอบของร้านค่อนข้างสลับสน เพราะการที่ทางร้านมีดนตรีซึ่งเล่นสดเป็นวง มีการเต้นรำ และมีเบียร์สดจำหน่าย ทำให้คาเฟ่นรสิงห์มี

บรรยากาศคล้ายกับคลับหรือโรงดื่มเบียร์แบบสมัยใหม่ปนอยู่ด้วย จึงเป็นไปได้ว่าการออกแบบคาเฟ่รลิ่งห์ ยึดโยงอยู่กับทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการกินดื่มนอกบ้านของยุโรป แต่ไม่ได้แยกประเภทของร้านกินดื่มเหล่านั้น หรืออาจพิจารณาจากข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ของคาเฟ่รลิ่งห์ ซึ่งส่วนมากเป็นของนำเข้ามาจากต่างประเทศ ก็สะท้อนถึงความพยายามที่จะทำให้คาเฟ่รลิ่งห์มีบรรยากาศแบบยุโรปให้มากที่สุด เพื่อให้ชาวตะวันตกชื่นชมว่าหากได้มาคาเฟ่รลิ่งห์แล้ว ก็เสมือนได้ไปต่างประเทศนั่นเอง

ควรกล่าวด้วยว่า ลูกค้านำเข้าเยยมเยยนคาเฟ่รลิ่งห์ ส่วนมากเป็นชาวต่างประเทศกับกลุ่มคนที่มีเงินและรสนิยมในการบริโภค สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งมีปัจจัยทางชนชั้นเข้ามาข้องเกี่ยว เป็นการตอกย้ำว่าผู้ผูกขาดความเป็นศิวิไลซ์คือกลุ่มชนชั้นนำสยามผู้เป็นเจ้าของร้านคาเฟ่รลิ่งห์ ดังปรากฏตามบันทึกที่ว่า หากวันไหนที่คาเฟ่รลิ่งห์มีการจัดแสดงดนตรีนั้น

“ในวันนั้นบรรดาชาวต่างประเทศและผู้มียวดยานนำมาจอดฟังการบรรเลงดนตรีกันเป็นแพแน่นชนิด...ข้าวเล่าลือในความคึกครื้นของร้านกาแฟรลิ่งห์ที่มีชาวไทยและชาวต่างประเทศมานิยมเที่ยวเป็นสถานที่หย่อนอารมณ์นี้ จนกระทั่งรู้ไปถึงพระกรรณของพระองค์ผู้ทรงเป็นเจ้าของ คือสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นจึงทรงรับสั่งแก่เจ้าพระยารามราฆพผู้เป็นที่สนิทของพระองค์ว่า จันอยากจะกินของกาแฟรลิ่งห์บ้าง ดังนั้นเจ้าพระยารามราฆพจึงสั่งให้ไปพบและบอกว่าในหลวงจะเสวยของกาแฟรลิ่งห์ให้ไปจัดถวายที่วังปารุส”

(อ้างจาก กรรณิการ, 2553, น.213)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ถึงที่สุดแล้ว คาเฟ่รลิ่งห์ก็เป็นพื้นที่สำหรับชนชั้นนำชาวตะวันตก และกลุ่มคนที่มีเงิน (ผู้มียวดยาน) วัฒนธรรมการดื่มกาแฟจึงยังไม่ใช่วัฒนธรรมของมวลชนอย่างเต็มตัว คงต้องใช้เวลาอีกสักกระยะ วัฒนธรรมดังกล่าวจึงจะเริ่มแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ.2475 ซึ่งส่งผลให้วัฒนธรรมความศิวิไลซ์ ไม่ได้ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำสยามอีกต่อไป

ส่งท้าย

กาแฟเป็นเครื่องดื่มของมวลชน เมล็ดกาแฟไม่ได้ถือกำเนิดที่ยุโรป หากแต่เป็นพืชพื้นถิ่นของชาวบ้านในทวีปแอฟริกา เมื่อนักอาณานิคมจากตะวันตกได้เดินทางมาถึง และค้นพบพืชพื้นถิ่นชนิดนี้ จึงได้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกและส่งมาขายตามภูมิภาคต่าง ๆ กาแฟกลายเป็นเครื่องดื่มที่ชาวยุโรปรู้จักและบริโภคจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน แต่สำหรับสยาม เมื่อกาแฟของ

อาณานิคมแพร่หลายมาถึง การรับกาแฟเข้ามาของชาวสยามในเวลานั้น จำกัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งพยายามปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตนเองให้มีความศิวิไลซ์ตามแบบยุโรป การปรับเปลี่ยนในครั้งนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสถานะและอำนาจทางชนชั้นภายใต้แรงกดดันจากการเผชิญหน้ากับข้ออ้างการขยายพื้นที่อาณานิคมของชาวตะวันตกเรื่องความไร้อารยะ ดังนั้น แม้กาแฟจะไม่ใช่เครื่องดื่มที่เหล่าชนชั้นนำสยามนิยมบริโภคเท่าใดนัก แต่กาแฟก็เป็นสัญลักษณ์เล็ก ๆ อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว กาแฟเป็นเครื่องดื่มสำหรับกลุ่มชนชั้นนำผู้รู้จักเปิดรับความทันสมัย ซึ่งแม้แต่คนใต้ปกครองยังไม่สามารถมีได้

แต่แน่นอนว่าในที่สุดแล้ว กาแฟก็แพร่ลงไปถึงประชาชน วัฒนธรรมการดื่มกาแฟไม่ใช่เรื่องที่ถูกจำกัดเฉพาะชนชั้นนำ กาแฟกลายเป็นเรื่องของกลุ่มทุนที่เริ่มมองหาที่ดินในการผลิต มีกระบวนการผลิตสมัยใหม่ที่ทำให้ได้กาแฟในปริมาณมากและมีราคาที่คนทั่วไปเข้าถึงได้ในหลายเกรด นอกจากนี้ ในบางพื้นที่ เราจะพบเห็นชาวบ้านและเกษตรกรเพาะปลูกกาแฟขาย ซึ่งเป็นการสร้างเสริมรายได้ให้แก่ตนเองและชุมชนในอีกทางหนึ่ง รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่งด้วย เมื่อกล่าวมาถึงตรงนี้ บทความจึงขอจบลงด้วยข้อสังเกตว่า การปลูกกาแฟขายของคนท้องถิ่นบางส่วน ยังมีจุดเริ่มต้นมาจากโครงการพระราชดำริ ซึ่งเป็นโครงการพลิกฟื้นที่ดินเสื่อมโทรมให้กลายเป็นที่ดินอันมีมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน (ดูตัวอย่างเช่น พนิดา, 2560) การถือกำเนิดของโครงการเหล่านี้ มีส่วนเชื่อมโยงกับบริบทยุคสงครามเย็น ซึ่งรัฐบาลไทยได้สนับสนุนให้ชนชั้นปกครองเดิม เป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่นคงของชาติเพื่อต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์อยู่ด้วย (ดู ชนิดา, 2560) ทั้งหมดทั้งมวลนี้หมายความว่า ในปัจจุบัน กาแฟอาจยังไม่ได้เป็นเรื่องของประชาชนทั่วไปเพียงฝ่ายเดียวเช่นกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าจะมีการศึกษากันต่อไป

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงาน “Coffee Journey: ลิ้มรสกาแฟ แล้ววัฒนธรรม” #coffee matters

ผู้เขียน

ธนวัฒน์ รุ่งเรืองต้นติสุข นักวิจัย

ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ข้อมูลอ้างอิง

กรรณิการ์ ต้นประเสริฐ. (2553). *พระราชวังพญาไทในวันวาระห้าแผ่นดิน*. มติชน.

ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. (2550). *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนำในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

พนิดา เอี่ยมศิรินพกุล. (2560). *พาชื่นใจไปดูกาแฟต้นแรกในเมืองไทย*. <https://readthecloud.co/chuenjai-5/>

มัลคอล์ม สมิธ. (2542). *หมอฝรั่งในวังสยาม*. รวมทรงคน.

- เสมียนอารีย์. (2568). *คนไทยดีมีกาแพตังแต่เมื่อใด?* https://www.silpa-mag.com/history/article_87804
- Anderson, B. (1978). Studies of the Thai State: The State of Thai Studies. In Ayal, E.B. (editor). *The Study of Thailand: analyses of knowledge, approaches and prospects in anthropology, art history, economics, history, and political science.* (pp.193-247). Ohio University Center for International Studies.
- Peleggi, M. (2002). *Lords of things: The fashioning of the Siamese Monarchy's Modern Image.* University of Hawaii Press.
- Thongchai Winichakul. (2000). "The Quest for "Siwirai": A Geographical Discourse of Civilizational Thinking in the Late Nineteenth and Early Twentieth-Century Siam" in *The Journal of Asian Studies*, 59 (3): 528-549.